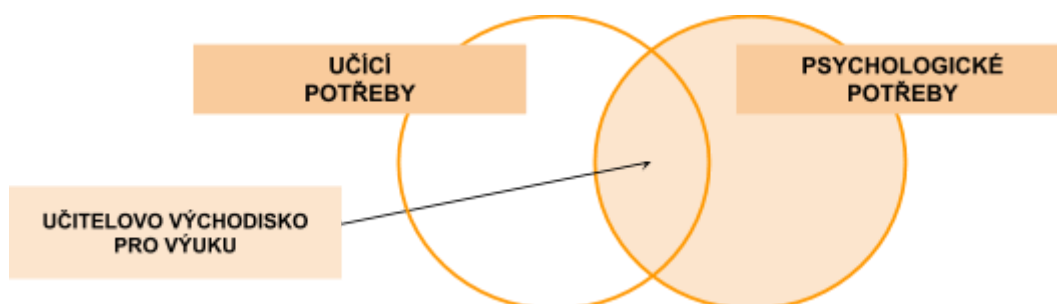

METODIKA PRÁCE S KARTAMI POTŘEB DÍTĚTE

John Hattie a Helen S. Timperley konstatovali, že některé vyučovací postupy jsou bezesporu účinnější než jiné, ale žádný nemůže garantovat úspěch. Podstatné je, jak učitel vyučuje. Tvrdí, že pokud vůbec existuje nějaký obecný princip dobré praxe, pak snad ten, že výuka musí reagovat **na konkrétní potřeby dětí**, které učitel právě vyučuje. Na úrovni dítěte tedy vnímáme dva druhy potřeb:

Tyto karty popisují psychologické potřeby dětí. Vychází z Maslowovy pyramidy potřeb. Karty jsou určeny především pro všechny učitele I. stupně, kteří věří, že v centru vzdělávání je dítě a jeho potřeby, a hledají inspiraci pro svoji praxi.

V JAKÝCH SITUACÍCH KARTY POUŽÍVAT

- **Primární cíl karet je zhodnotit vaši učitelskou praxi. Co z hlediska potřeb dětí vaše hodiny plní a co ne? Co by se dalo vylepšit?**
- Dále je lze použít během přípravy na hodinu a ověřit si, že na potřeby dětí myslíte a jakými konkrétními přístupy je naplňujete.
- Můžete je také použít při vypilovávání podpůrných plánů.
- Nebo k vytyčení priorit - tedy k definování toho, jaké potřeby dětí jsou pro vaše děti ve třídě aktuálně prioritní oproti jiným.
- Lze použít k zamyšlení nad dítětem, které ve škole nějakým způsobem selhává.
- Nebo jakkoliv se vám bude hodit :).

Použití č. 1: VOLNÁ REFLEXE

Karty slouží k reflexi vaší výuky z pohledu potřeb dětí. Udělejte si čas a pohodlí. Nachystejte si tužku a papír na poznámky. Vezměte si do ruky balíček karet nehledě na jejich pořadí a berte je postupně. Zamyslete se nad danou potřebou. Všimli jste si jí někdy u dítěte? Jak se projevuje? Naplňujete ji? Jak ji můžete naplnit? Až vás nebude k dané kartě nic napadat, podívejte se do následujícího seznamu otázek a nechte se inspirovat.

Karty slouží k inspiraci, a tak je nechte na sebe působit a zapište si vše, co vás k nim napadá. Až doberete celý balíček, zhodnoťte svoje zápisky a stanovte si priority. Doporučujeme si vybrat ideálně **tři nejdůležitější inspirace** - to je totiž počet, který člověk udrží v aktivní paměti. Až teprve tehdy, když zhodnotíte, že se vám podařilo je promítnout do hodiny (stanovte si, jak to poznáte), tak se můžete vrhnout na další.

Použití č. 2: VYTYČENÍ VIZE UČITELSKÉ PRAXE Z POHLEDU POTŘEB DÍTĚTE

1. krok: Analýza priorit

- rozdělte balíček na potřeby do následujících hromádek a u každé potřeby si přečtete doplňující otázky (najdete je dále v této metodice):
 - a) potřebu, kterou chci adresovat(uji) ve své výuce obecně/v následující hodině
 - b) nevím jistě, zda tuto potřebu chci adresovat ve své výuce/v následující hodině
 - c) nechci adresovat ve své výuce/v následující hodině

2. krok: Analýza současného stavu

- vezměte si první hromádku (potřeby, které chcete adresovat) a rozdělte ji:
 - a) aktuálně adresuji často
 - b) občas adresuji
 - c) neadresuji

3. Krok Analýza ideálního stavu

- vyfoťte si předešlý stav, poté pracujte se všemi kartami z předešlé aktivity a přeskládejte potřeby na:
 - a) chci adresovat vždy (toto je můj základ)
 - b) chci adresovat méně často
 - c) chci adresovat příležitostně

Když se podíváte na fotografii a na aktuální stav - v čem se nejvíce liší současný stav oproti ideálnímu? Víte proč? Jaké kroky můžete udělat pro to, aby se vaše jádro - tedy potřeby, které chcete adresovat vždy, opravdu promítly do praxe?

Použití č. 3: VYTYČENÍ RODIČOVSKÉ VIZE

Karty můžete volně využít nejen k vytyčení rodičovské vize, ale i k reflexi svého přístupu k dětem obecně. Proberte postupně karty, přečtěte si otázky a snažte si vybavit situaci, kdy byla potřeba naplněna, a pochvalte se. Pokud to považujete za dobrou praxi hodna opakování, klidně si ji zapište, než si chování zautomatizujete. Poté se snažte vybavit situaci, kdy potřeba nebyla naplněna, a zamyslete se, jak byste to příště mohli udělat jinak. Nápady si poznamenejte.

Nebud'te na sebe moc nároční. Lidé obecně v hlavě neudrží více než tři věci, na které se zvládnou soustředit a sledovat je. Proto si vypište buď tři potřeby, na které byste se teď chtěli soustředit (můžete si dát kartičky někam, kde je budete mít na očích), nebo se snažte zapsat a zapamatovat tři nové scénáře svého chování k situacím, které často nastávají.

- **AUTONOMIE** - Má dítě možnost si zvolit vlastní tempo? Téma? Námět?
Postup?
- **AUTENTIČNOST** - Jsou mé reakce autentické? Chovají se děti ke mně autenticky? Jestli ne, čím je to způsobeno? Jestli ano, čím je to způsobeno?
Umožňuji dítěti, aby bylo opravdové a samo sebou?
- **BEZPEČÍ** - Cítí se dítě v bezpečí? Co mohu udělat pro to, aby se všechny děti cítily v bezpečí? Může otevřít některá aktivita potenciálně problematická témata?
- **BÝT INFORMOVÁN** - Ví dítě, co jej v této hodině bude čekat? Ví, kam učení směřuji? Dostává, ode mne zpětnou vazbu na svůj vzdělávací proces? Jakým způsobem ji získá?
- **BÝT SLYŠEN** - Naslouchám dětem? Jak nakládám se zpětnou vazbou od dětí?
- **DOBRODRUŽSTVÍ** - Vytvářím v hodinách pocit tajuplna? Ukazuji principy na příbězích? Vztahuji učivo na běžný život? Mají děti příležitost si věci zažít?
Ukazujeme si věci názorně? Děláme pokusy a experimenty?
- **FYZIOLOGICKÉ POTŘEBY** - Starám se o jejich potřeby? Otevru před hodinou okno, aby tam byl čerstvý vzduch? Mají možnost pít? Jak reaguji, když dítě potřebuje pít nebo jít na toaletu? Beru to jako samozřejmost, nebo jako nežádoucí vyrušení?
- **EMPATIE, DŮVĚRA** - Učí aktivity důvěře a empatii? Podporuji vzájemnou důvěru v kolektivu? Mám pochopení pro jejich starosti? Beru je dostatečně vážně? Podporuji důvěru dětí plněním slibů? Důvěřují mi děti? Jestli ano, proč

tomu tak je, jestli ne, proč tomu tak je?

- **HARMONIE** - Jaké známky vykazuje třída jako celek? Je v harmonii? Pokud ne, co vyvolává disbalanci? Jak se to projevuje v hodině? Jakou metodou bych mohl/a přispět k větší harmonii?
- **HRAVOST** - Jsou aktivity hravé? Nejsou moc vážné? Střídá se to?
- **KRÁSA** - Jaké hodnoty dětem předávám? Dbám na to, jak věci vypadají? Jsou moje zadání estetická? Dodržuji základy typografie (odkaz), abych děti naučil(a), jak má vypadat dokument? Používám čitelný font? Používám pro dyslektiky dyslektický font? (odkaz)
- **OCENĚNÍ** - Jakou ode mne žáci dostávají zpětnou vazbu? Fixní nebo růstovou? (odkaz) Dávám dětem najevo, že si všímám jejich postupu, místo toho, abych je hodnotil/a a dával/a jim nálepky typu: “Ty jsi tak chytrý!”?
- **ODPOČINEK** - Mají děti možnost si oddechnout? Střídám aktivity vyžadující větší míru soustředění s aktivitami vyžadujícími menší míru soustředění?
- **PODPORA A POMOC** - Vědí děti, co mají dělat, když potřebují pomoc? Máme stanovená nějaká pravidla? Např. Když nevíš, nejdříve si ještě jednou přečti zadání, když to nepomůže, zeptej se kamaráda vedle, když ani to nepomůže, zeptej se skupinky nebo paní učitelky.
- **POHYB** - Střídám aktivity? Jaká máme stanovená pravidla pro pohyb po třídě? Po škole? Mám ve třídě děti, které potřebují více pohybu než ostatní? Jak tuto potřebu řeším? Nesedí děti už moc dlouho, neměli bychom změnit pozici a jít na koberec? (např. nápověda na odklopeném křídle tabule).

- **POCHOPENÍ** - Umí si děti dávat v rámci svých možností chápající zpětnou vazbu? Jak to v nich můžu podpořit? Jaké jsou obecně moje reakce na chybu?
- **POKROK** - Zaznačujeme v hodině někam, kam jsme se ve vzdělávacím procesu posunuli? Co už umíme? Co mohu udělat pro to, aby děti pocítily, že se v tématu posouvají?
- **POZORNOST** - Mají děti ideální podmínky k tomu, aby mohly udržet pozornost? Co je ruší a proč? Dá se to nějak eliminovat?
- **PROSTOR** - Má každé dítě svůj prostor? Ať už fyzický, např. jméno na své židli, nebo ten abstraktní (prostor pro odpočinek, pro akci apod.)? Mohou děti chodit po škole? Mají i jiné setkávací místo než třídu, aby se mohly potkávat i meziročníkově?
- **PŘÁTELSTVÍ** - Budují moje aktivity mezi dětmi pozitivní vztahy? Poznáváme se díky nim lépe? Buduje aktivita vztah mezi mnou a dítětem?
- **PŘÍSPĚNÍ** - Cítí se dítě jako spolutvořitel svého vzdělávacího procesu? Má možnost si vytvořit svůj profil na jednu stránku? Má prostor se sebehodnotit? Je přítomno na rodičovských schůzkách ve formátu učitel - rodič - dítě?
- **PŘEDVÍDATELNOST** - Vědí děti, co bude následovat v další hodině? Vidí mezi úkoly souvislosti?
- **RESPEKT** - Je dítě respektováno za každých okolností? Učí se děti vzájemnému respektu?
- **ŘÁD** - Vnímají děti v aktivitách nějaký řád? Ví děti, co předchází a co

následuje? Jak jsou dětem komunikovány změny?

- **SEBEVYJÁDŘENÍ** - Má dítě prostor se projevit? Má volné zadání, když to lze?
- **SMYSLUPLNÝ SVĚT** - Jaký pohled na svět dětem předáváte? Tuším, jaký pohled si žáci přináší z domu?
- **SOUSTŘEDĚNÍ** - Umí se děti zastavit, popřemýšlet, a potom reagovat? Jak v nich mohu podpořit, že není nutné reagovat hned?
- **SPOLEČNOST** - Necítí se nějaké dítě osamoceno? Jestli ano, proč? Jaké týmové aktivity mohu do výuky zařadit?
- **SPOLUPRÁCE** - Využívám spolupráci v každé příležitosti, ve které to jde? Umí děti spolupracovat? Jak mohu spolupráci akcelarovat?
- **SPONTÁNNOST** - Máme s dětmi stanovená pravidla interakce tak, aby jim byla co nejpříjemnější a zároveň aby byla komunikace co nejefektivnější?
- **SPRAVEDLNOST** - Jak vnímají děti nastavení hodnocení a mého přístupu? Co mohu udělat pro to, aby byl co nejspravedlivější?
- **SROZUMITELNOST** - Jak jsou formulovaná zadání? Jsou jasná? Kolik dětí se ptá znovu na zadání? Co mohu udělat pro to, aby jim bylo srozumitelnější? Jsou zadání jasná i dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?
- **STABILITA** - Jednám konzistentně? Mohou se děti na mne spolehnout?
- **TRANSPARENTNOST** - Chovám se k dětem transparentně? Chápu mé

jednání? Máme ve třídě nějaká tabu? Jestli ano, jaká a proč? Co mohu udělat pro to, abych je demaskoval(a)?

- **TVOŘIVOST** - Mají děti možnost využít svoji tvořivost? Přizpůsobit si svůj prostor? Mohou si stanovit vlastní postup?
- **UČIT SE NOVÝM VĚCEM** - Říkám dětem jasně, co se každý den naučí a k čemu jim to bude v životě?
- **UPŘÍMNOST** - Jsem k dětem upřímný/á? Jsou děti upřímné ke mně? Jak reaguji na věci, které se mi nelíbí? Cením si toho, že je ke mně dítě upřímné nebo to беру jako samozřejmost? Někdy se stává, že se dospělý příliš soustředí na obsah sdělení a řeší jej a opomíjí, že jde o akt upřímnosti. Pokud dítě nabude špatnou zkušenost, cestu upřímnosti si příště nevybere.
- **VLASTNÍ IDENTITA** - Pomáhám dětem objevovat sama sebe? Mluvíme o jejich silných stránkách? Máme profil na jednu stránku?
- **ZÁBAVA** - Má dítě příležitost každý den zažít i zábavu? Lze zábavu nějak promítnout do výuky?

KARTY POTŘEB DÍTĚTE

Poděkování

Tyto karty vznikly v rámci **Akademie pro ředitele: Škola v kondici**.

Karty by nevznikly bez podpory Nadace Albatros, která Akademii pro ředitele financovala a bez zpětné vazby speciální pedagožky Olgy Kusé, Moniky Tannenbergerové, ředitelky ZŠ Karly Černé, psycholožky Terezy Staňkové a mých kolegyň z Férové školy. Děkuji všem.

(Lea Mentlíková)

*Pokud mi chcete něco vzkázat,
napište mi prosím na lea.mentlikova@llp.cz.*

Více nástrojů najdete na www.ferovaskola.cz

